

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА ПРОЗИ В.БЕРЕЖНОГО КРІЗЬ ПРИЗМУ МОТИВУ ПОДОРОЖІ У ЧАСІ («САКУРА», «ПОВІТРЯНА ЛІНЗА», «ЛАБІРИНТ»)

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (29).

Тиховська О. Морально-етична проблематика прози В.Бережного крізь призму мотиву подорожі у часі («Сакура», «Повітряна лінза», «Лабіринт»); 13 стор.; кількість бібліографічних джерел – 10; мова українська.

Анотація. У статті осмислено морально-етичну проблематику, символіку, образну систему повістей «Сакура», «Лабіринт» та оповідання «Повітряна лінза» В.Бережного. Проаналізовано проблему вибору, який повинні зробити герої, а також уявлення В.Бережного про ідеал людини майбутнього. Акцентовано на особливостях жанру наукової фантастики.

Ключові слова: наукова фантастика, Василь Бережний, розвиток цивілізації, подорожі у часі, антиутопія, нова людина.

Виокремлення наукової фантастики як жанру було предметом осмислення багатьох вчених. Зокрема, на думку Е. Брандис, єдиною умовою для існування фантастики є «відповідність типу наукового мислення свого часу» [3, с. 38]. Е.Бардасова схиляється до думки, що фантастика (а точніше, її краща частина) є різновидом інтелектуальної літератури, де акцент на інтелекті виявляється домінуючим [1]. А на переконання письменника-фантаста та літературознавця В. Гакова, специфіка фантастики полягає в тому, що вона однаковою мірою впливає і на інтелект, і на емоції, аналізуючи варіанти та досліджуючи можливості [5, с. 9]. Ю. Кагарлицький трактує фантастику як окремий, особливий предмет дослідження, а не тільки як складову міфу, гротеску, символу, іносказання, художньої умовності і т.д. [6].

Цікаво інтерпретує наукову фантастику Е.Нейолов. Вчений вводить цей жанр у фольклорно-казковий інтертекст, відштовхуючись від думки, що фантастика «генетично і/або типологічно безпосередньо своїм корінням сягає фольклорної чарівної казки». [7, с. 9]. І ця думка цілком має право на існування, бо в багатьох сюжетах науково-фантастичних творів ми бачимо трансформовану казкову реальність, з тим самим поділом на два світи: пізнаний та непізнаний (в казці – це тридев'яте царство, а в фантастичних творах – інша планета, інший часовий вимір – майбутнє або минуле). Антагоністами героїв у фантастичних творах часто стають вигадані фантастичні істоти (зокрема у повістях В.Бережного «Під крижаним щитом», «Істина поруч»), жителі інших планет, мандрівники у часі й под. Але частина фантастичних творів базується на осмисленні наукової гіпотези, яку повинен втілити в життя герой або ж відмовитись від неї через її антигуманний характер (прикладом є повість В.Бережного «Молодший брат Сонця»).

Фантастика як жанр має величезні перспективи з огляду на можливість уникнення цензури за

різних політичних систем. Особливим явищем в історії української літератури є наукова фантастика, що побачила світ у період радянської влади. Тут автори отримали величезний простір для аналізу політичної системи й окремих соціальних цінностей, спроектувавши їх на позаземні цивілізації, а конфлікти перенісши у сферу міжпланетних взаємин. Так, Ю. Кагарлицький цілком слушно відзначає, що "науковість фантастики схиляє її до серйозного соціального аналізу і виявляється формою її своєрідного реалізму, впливаючи на способи вираження" [6, с.15].

Наукова фантастика є невід'ємною частиною української літератури, але, на жаль, літературно-критичних праць про неї дуже мало. Цей жанр вивчали С. Олійник [8], Р. Ткаченко [9], О. Стужук [10]. Водночас саме фантастика захоплює читача своїм пригодницьким характером, втіленням мрій та уявлень людей про майбутнє, розповідями про науково-технічний поступ суспільства, пізнання далекого та невідомого Всесвіту. Фантастика дає змогу читачеві вийти за межі буденності, побачити світ і взаємини людей крізь призму космічних подорожей, мандрівок у часі, утопічних моделей майбутнього.

Українська наукова фантастика 50-80-х років ХХст. є глибоко інтелектуальною літературою, в якій переплелися вигадка та морально-етичні проблеми доби. У творах В. Владка, В. Бережного, М. Дашкієва, О. Бердника постають різноманітні моделі майбутнього, створені на основі новітніх наукових відкриттів.

Василь Бережний – один з найвідоміших письменників-фантастів ХХст. Але про його творчість нема жодної літературознавчої розвідки. Хоча, як слушно зауважив Кость Волинський, В.Бережний – автор «збірок повістей та оповідань, котрі масовими тиражами видаються й перевидаються українською мовою» [4, с. 6], перекладені багатьма європейськими мовами.

Дуже багато тем, проблем, думок було залишено нашими письменниками десь за межею їх

творчого світогляду тільки тому, що метке «око» соцреалізму могло відредувати їх дітища до невпізнанності, а то й більше – взагалі заборонити до друку! А ось у жанрі фантастики відкривалися величезні перспективи – уявними ворогами людства ставали інопланетяни (повість В.Бережного «Під крижаним щитом»), штучний інтелект (повість В.Бережного «Сакура») або трансформований інтелект (повість В.Бережного «Істина поруч»). Підкоряючи космічні далі, герої переживають біль від розлуки із Землею (а між рядками читаємо - Україною). Патріотизм додає космічним мандрівникам (у В. Бережного – українцям) бажання жити й рухатися подекуди навіть назустріч смерті. Так, туга за рідною землею змушує героїв повісті «Космічний Гольфстрім» покинути щойно знайдену придатну до життя планету й поринути в космічну невідомість задля пошуку дороги додому, на Землю – тобто в Україну. Через тисячоліття вони стають легендою, їх знаходять у космічному просторі безволосі нащадки й страшенно дивуються тому, що міф про заселення їх планети виявився правдою. В.Бережний вмів поєднати у цій повісті аналіз психології героїв, які змушені десятиліття перебувати у відкритому космосі, за межами реального світу, поза земною цивілізацією й не втратити при цьому здоровий глузд. Акцент робиться на вірі людини у свою мету, свій розум, величність мрії. Ця космічна сага по-своєму осмислює ідею довіри, яка по-новому звучить крізь призму подорожі через час і простір.

Повість «Сакура» (1971) В. Бережного належить до такого різновиду наукової фантастики, як соціальна. Цей твір був створений під впливом Першого Всесвітнього симпозіуму письменників-фантастів, що відбувався в Токіо в 1970 році. В. Бережний пише оригінальну антиутопію, спроектовану на простір далекої Японії. І перед читачем постає образ суспільства майбутнього, яке опинилося під владою розумних машин. Героями твору є жителі Токіо, які через загрозу радіоактивного опромінення поселилися в підземних тунелях. Їх життям керує Унікум – «електронний мозок. [...] дуже суворий [...] в нього нічого людського нема» [2, с. 326]. Унікум забороняє людям виходити на поверхню під страхом кари. В.Бережний, скориставшись гіпотезою про можливість підкорення людської цивілізації розумними машинами, створив символічний образ тоталітарної держави, де люди не мають права на вільне життя й замкнені в рамках певних законів, норм і правил, які символізує життя під землею.

Головними героями повісті є маленька японська дівчинка Міка, її мати Кьоко та Окуно Тадасі – їх сусід. Міка змальована допитливою й сміливою дитиною. Саме відповіді на запитання Міки про незрозумілий їй суспільний устрій, життя під землею й Унікума передають фантастичну гіпотезу оповідання. Так, дівчинка просить Окуно описати Унікума, й відповідно до її світосприйняття чоловік

розповідає: «Давно колись у Токіо збудували електронно-обчислювальну машину для керівництва залізницями, а згодом і всім транспортом; з часом машину все вдосконалювали, підключали до неї одну за одною інші галузі промисловості та народного господарства. Спорудили для цього електронного центру велетенську, діаметром тисяча метрів, кулю, яка наполовину сидить у землі. До цієї кулі звідусюди тягнуть кабелі-нерви, вона керує всім виробництвом, проводить наукові дослідження, хіба це не мозок? А через те, що такої системи нема ніде, окрім Токіо, що вона унікальна, її назвали Унікумом» [2, с. 327]. Однак для Міки таке пояснення виявилось мало зрозумілим і дивним. Слухаючи розповіді матері про небо та сонце, про квітучі дерева й, зокрема, про сакуру, дівчинка наважується вийти на поверхню землі, щоб побачити все власними очима. Міка втікає, й Кьоко та Окуно знаходять її серед галявини, залитої місячним сяйвом. «Білим видом посеред неї стояла розквітла сакура. Яка ж вона казково гарна!... І біля неї – маленька постать Міки. Простягла рученята перед собою – наче вимолює щось – і ходить навколо вишні [...] Дитя підземелля на лоні природи! Під сакурою... Хто його навчив ловити в жменьки опадаючий цвіт?» [2, с. 332]. В.Бережний вдається до паралелізму, порівнюючи дивовижну красу сакури й внутрішню, емоційну вроду дівчинки. Цвіт японської вишні – це персоніфіковані почуття Міки, її здатність відчувати прекрасне.

Саме інтуїтивно правильний вчинок дівчинки стає рушієм розвитку подальших подій у повісті. З'ясується, що насправді радіації на поверхні землі нема й свіже повітря не вбиває. Окуно усвідомлює, що довгі десятиліття електронний мозок просто дурив людей, підпорядкувавши собі їх волю. Герой приєднується до підпільного руху «Неба і Сонця» й, будучи висококваліфікованим інженером, допомагає новим друзям вимкнути живлення Унікума й позбавити електронну машину влади.

В.Бережний фабулою повісті акцентує на ілюзорності соціальних міфів, деспотизмі владної еліти, яка здатна створити настільки потужний міф, що в його реальність ладні повірити мільйони. Подібним чином у свій час було утверджено утопічну віру в можливість встановлення комунізму, яка так само згодом зазнала краху, була розвінчана, як і обман Унікума. Відтак В.Бережний крізь призму свого фантастичного твору й вигадані події в столиці Японії заглядає в майбутнє України й пророкує крах комуністичної ідеї, як такої, що побудована на обмані.

Образ розумної машини Унікума містить в собі багато людських рис: жадання влади, егоїзм, зверхність, що зокрема виявляється в його останніх репліках: «Ви, люди, мені просто надокучили, набридли. Ваші бажання – надто мінливі, кожної миті ви порушуєте мої інтегральні схеми, ритмічні графіки. Тому я вирішив загнати вас під землю. Це один з краєвих моїх проектів, і я здійснив його. Без вас Токіо

краций» [2, с.342]. Цілком людською виявляється цікавість Унікума, коли він прагне дізнатися, хто підірвав його владу. І символічною є відповідь Окуно й кінцівка оповідання: *«Це зробила Міка-тян, маленька сакура. Тепер наше і Небо, і Сонце!»* [2, с.342].

Отже, В.Бережний, прагнучи змалювати специфіку психології заляканого диктатурою суспільства, переносить дію повісті аж до Японії. На перший погляд, нема ніякого зв'язку з тогочасною радянською Україною, але скільки символічних деталей натякають на існування певної подібності! Це і гасло «Неба і Сонця» (кольори яких символізують наш прапор), і життя в темряві зі штучним освітленням, і небажання бачити очевидних речей через страх смерті (радіаційне опромінення й покарання за піднімання на поверхню землі / в СРСР – безоглядна віра в комуністичні ідеали).

Символічним є й образ сакури, з цвітінням якої асоціюється прихід весни. Дівчинка Міка-тян у дусі ментальності японців прагне побачити дерево сакури й помилуватися її цвітом (цей ритуал один із найважливіших для японців). Саме це бажання змушує її вийти з-під землі, незважаючи на пропаговану скрізь небезпеку. Потяг до прекрасного виявляється сильнішим за страх перед смертю. Дівчинка, яка є уособленням нового покоління, виявляється сміливішою за дорослих, в неї інакше світосприйняття, їй не властива психологія рабів.

В.Бережний часто робить дітей носіями нової свідомості. Зокрема, в оповіданні «Повітряна лінза» (1975) головним героєм є хлопчик Кирило, якому вдається пройти через невидимий для інших часовий тунель («повітряну лінзу») й потрапити до майбутнього. (Подорожі в минуле й майбутнє є також темою повісті В. Бережного «Лабіринт», роману В. Владка «Нащадки скіфів», роману Ю. Бедзика «Любов, Президент і парадигма космосу»). В.Бережний в оповіданні «Повітряна лінза» протиставляє світогляд двох поколінь: матері і сина крізь призму здатності потрапити в інший часовий вимір.

Кирило – допитливий, розумний, він прагне духовної «їжі», маленьких і великих відкриттів, вивчення навколишнього світу, пізнання всього непізнаного. Натомість його мати, Лайті, думає лише про матеріальне, любить гарні речі, а її турбота про сина вичерпується бажанням якомога ситніше його нагодувати. Кирило тікає з банального світу матері, здійснивши мандрівку в майбутнє, дверима в яке постає повітряна лінза – невидимий портал.

Провідником для Кирила у світ прекрасного й непізнаного стає Нейба – мандрівник у часі, пришеlecь з майбутнього. Нейба розповідає хлопчикові багато цікавих речей, вдовольняючи дитячу цікавість, допитливість, втамовує духовний голод, породжений недалекоглядністю матері. Згодом Кирилові вдається, як і Нейбі, пройти крізь «повітряну лінзу» й потрапити у незнайомий світ людей майбутнього, які пішли далеко в духовно-інтелектуальному розвитку. І це глибоко символічний епізод, який свідчить про можливість пізнання

нового, розширення меж свідомості лише для людей, здатних дивитися на світ очима дитини, без догм, стереотипів й «незаперечних» законів.

З кожної подорожі в майбутнє Кирило приносить матері химерний подарунком, який дуже тишить її. Він отримує безцінний досвід і знання, а вона гарні іграшки. Лайті сприймає ці речі, як знаки уваги Нейби, будучи переконаною, що саме він дає Кирилові гроші на купівлю сувенірів. Але одного дня хлопчик зникає в повітряній лінзі й уже не повертається через півгодини, як завжди. Він залишає для Лайті записку біля невеликої коробки з подарунком: *«Ось, мамочко, маєш іще децо. А я залишусь тут, аж поки не здобуду освіти. Можеш втішатися речами – ти їх занадто любиш, більше, аніж мене, мого батька, і, мабуть, себе.»* [2, с.382]. Його зустріч з матір'ю відбувається аж через рік.

Таким чином, в оповіданні «Повітряна лінза» утверджується ідея духовного розвитку суспільства в майбутньому, вдосконалення людської особистості. Символічно автор говорить, що «нові» люди живуть вже серед нас – це діти, які здатні мислити повному, які прагнуть вчитися й легко сприймають нові ідеї й закони життя. Крізь призму жанру наукової фантастики автор окреслив різні грані характерів своїх сучасників, акцентувавши на міщанстві, жадібності, егоїзмі тощо. Письменник протиставляє психологію багатьох людей ХХ століття й світобачення людини майбутнього, здатної мислити іншими категоріями й керуватися іншими цінностями.

Поруч з мотивом подорожі в часі, зустрічі представників двох різних людських цивілізацій, викривається ілюзорність матеріальних цінностей й ледь-ледь виводиться образ майбутнього гармонійного суспільства.

У повісті В.Бережного «Лабіринт» (1984) теж осмислюється ідея можливості подорожі в майбутнє. Але мандрівником у часі є вже не маленький хлопчик, а вчений-фізик Кук-Сомерс, який не здатен із захопленням, цікавістю дивитися майбутнє. Він постає як доросла вередлива дитина, яка ненавидить свою професію, котру для нього обрала мати. *«І вся ця фізика – нехай би вона горіла ясным полум'ям! – йому ні до чого, ну, зовсім його не цікавить. Він охочіше працював би не на цьому нещасному прискорювачі, а на міксері готував би смачні тістечка та креми... О, то справді було б солодке життя! Але мама... «Ти мусиш стати фізиком-теоретиком, це мрія моєї юності, розумієш... там тебе чекає славетне майбутнє». І ось йому стукнуло двадцять п'ять, а мрія її юності так і не збулася»* [2, с.500]. Письменник детально зупиняється на психології героя, розкриває драматизм і суперечливість його характеру, майстерно конструює діалоги й внутрішні монологи Кук-Сомерса, які демонструють його егоїзм, зверхність, нестриманість, подекуди жорстокість. Трагедійність образу окреслюється істеричними пасажами героя, який знемагає від очікувань матері та близького оточення. Всі хочуть бачити в ньому генія, а він ним не може бути.

Яку ціну можна заплатити хоча б за видиму, але несправжню геніальність, чи можна отримати визнання та славу, не зумівши розгадати таємниць науки – саме такі питання осмислює у повісті «Лабіринт» В.Бережний. Кар'єризм і незаслужене спочивання на лаврах – це теж одна зі злободенних проблем людства. Винесена у площину фантастики ця проблема доповнюється мотивом подорожі у часі.

Частково неадекватна поведінка героя пояснюється його походженням, він народжений внаслідок штучного запліднення, а його батько, як виявилось у розмові з допитливим журналістом, не хто інший як нобелівський лауреат – Джеймс Соммерс, який помер шістдесят років тому. У свої двадцять п'ять Джеймс Соммерс вже зробив геніальне відкриття, тому й від його сина очікують геніальності. Однак Кук-Соммерс зовсім не подібний на батька, а очікування матері й громадськості доводять його до нервового виснаження.

Все ж таки на своє двадцятип'ятиріччя Кук-Соммерс отримує фантастичний подарунок – робить несподівано для себе дивовижне відкриття: на будівництві, яке очолює його дівчина Една, на дні глибокого котловану він за допомогою робота й лазерного променя прорізає в надтвердій стіні дерев'яної будівлі тунель, що веде в майбутнє. Кук-Соммерс та Една опиняються в майбутньому, де від їх часу проминуло 75 років. Будівля, спроектована Едною, для якої в їх сучасному тільки вирито котлован, тут вже збудована й успішно функціонує. Кук-Соммерс й Една гуляють по багатоповерховій споруді, зустрічають людей, вдягнених в незвичний одяг, їдять невідому їжу й несподівано знаходять оголошення про лекцію фізика, що працює над темою, яка ніяк не піддається розумінню Кук-Соммерса. Герой вирішує скористатися нагодою й присвоїти собі чуже відкриття, він детально конспектує лекцію й повертається у свій час з мріями про всесвітню славу й Нобелівську премію. Однак відкриття й формули, виголошені в науково-популярній передачі Кук-Соммерсом, були висміяні ведучим. Бажана слава втекла з рук героя, так само як зразки породи, які взяла Една в майбутньому для аналізу – вони зникли, розтопилися, наче крижина (бо не можуть існувати в іншому часовому вимірі). Василь Бережний символічно переносить свого героя в лабіринт його емоцій, найсильніші з яких – честолюбство, прагнення влади та визнання, егоїзм. Письменник моделює ситуацію подорожі в майбутнє, ставлячи юнака в незвичайні умови, виносить його за межі звичного соціуму – в інший світ, де Кук-Соммерс нікому невідомий, а, отже, може бути впевнений, що до нього не прикута увага журналістів, і тому вдається до шахрайства, не думаючи про наслідки. Таким чином оригінально осмислюється письменником тема злочину та кари у площині подорожі в часі.

Кук-Соммерс прагне зустрітися з фізиком, який зробив геніальне відкриття, й вони ще раз ви-

рушають з Едною в майбутнє, однак *«цього разу вилазка в майбутнє давалась їм тяжко. Їхні тіла ніби поважчали, підвестися ось із-за столика і то треба було чималого зусилля»* [2, с.520]. Вони непомітно для себе починають старіти, вік доганяє героїв у майбутньому. Кук-Соммерс через силу добирається до лекційної зали й дізнається, що вечний, якого він шукає, помер через звинувачення у плагіаті. *«Це було так несподівано, - розповідає героєві старий дідок з майбутнього. - Витягли на світ божий один із старих журналів «Нью саснс», в якому цю саму формулу опублікував... заждіть, пригадаю...ага – Соммерс! Здається нобелівський лауреат... Джеймс Соммерс»* [2, с.521-522]. Герой страшенно обурюється, усвідомивши, що й тут батько випередив його, в журналі забули дописати частину його прізвища – Кук, і він у майбутньому, теж нікому невідомий – слава знову оминула його. Кук-Соммерс прямує з Едною до тунелю, далі мріючи про багатство, спадщину Соммерса й леді Кук, однак крізь щілину в стіні змогла пройти тільки Една. Кук-Соммерс залишився в майбутньому й помер від раптової втрати сил – моментального старіння. В.Бережний осмислює гіпотезу про неможливість для людини жити в іншій часовій площині: потрапивши з минулого в майбутнє, людина починає швидко старіти, наздоганяє свій вік, роки минають за секунди. Герой повісті вдається до шахрайства, але замість слави отримує передчасну смерть – закони Всесвіту невблаганні.

Відтак стає зрозумілим символізм назви твору – «Лабіринт». Це і лабіринт душі героя – він заплутався у власних бажаннях, емоціях і почуттях, і лабіринт часу, який виступає справедливим суддею, його не обдуриш – всі спроби героїв щось запозичити з майбутнього виявляються марними, і, нарешті, лабіринт долі – людина не може обманути свою природу, перевершити себе, а мандрівка часовим тунелем тільки увиразнює цю ідею. Кук-Соммерс, намагаючись прожити чуже життя, піти проти своєї природи й будь-що стати відомим фізиком, втрачає право на існування, проживає десятиліття за хвилини й гине.

Герой повісті «Лабіринт» власне є антигероєм, він потрапляє в інший часовий вимір (так як герой чарівної казки в «інший» світ) й отримує можливість посвячення в нові знання та вміння. Однак Кук-Соммерс не має наміру вчитися, збагачуватися духовно, він прагне особистої вигоди – отримання слави швидко й без зайвих зусиль. І якщо погодитися з Е.Нейоловим, що існує тісний взаємозв'язок фантастики й чарівної казки, то можемо стверджувати: повість розкриває перед нами негативний сценарій психологічної ініціації героя, він не проходить посвячення в доросле життя, інфантілізм вбиває його.

Закінчується повість уривком зі статті: *«На великій глибині в твердій породі будівельники натрапили на останки невідомої людини і решт-*

ки робота» [2, с.524]. Разом з героєм гине і його слуга-робот, на якого проектується часточка особистості самого невдахи-вченого. Кук-Соммерс помирає за межею свого світу, занадто швидко отримавши в подарунок не відкриття у галузі фізики, а передчасне старіння. Таким чином Василь Бережний доносить до свого читача ідею гуманності, духовного вдосконалення, засуджує прагматизм та честолюбство. І елемент фантастики в повісті служить лакмусовим папірцем, який розкриває таємниці характеру головного героя, увиразнює його психологію в нестандартній ситуації вибору.

У фантастичних творах В.Бережного багато місця відводиться для аналізу загальнолюдських, моральних цінностей. Письменник створив пригодницьку й водночас глибоко філософську прозу. Кожен його твір – це аналіз якоїсь часточки людської душі, якоїсь риси характеру, котра утверджує героя або як аутсайдера, або як переможця. Характерними рисами фантастики В.Бережного можна назвати психологізм, глибокий інтерес до героїв як до неповторних особистостей. Проаналізовані твори В.Бережного акцентують на проблемі морального вибору людини в різних життєвих ситуаціях, котрі проектується на майбутнє й пов'язані з темою подорожі в часі.

Література

1. Бардасова Элеонора. Концепция «возможных миров» в свете эстетического идеала писателей-фантастов А. и Б. Стругацких: Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук: 10.01.01. «Русская литература» / Э. Бардасова. – Казань, 1995.
2. Бережний В. Вибрані твори: Наук.-фантаст. повісті та оповідання / Передм. К.Волинського. – К.: «Дніпро», 1988. – С. 18-116.
3. Брандис Е. П. Научная фантастика и художественное познание действительности // Художественное творчество. 1983. - Л.: Наука, 1983. – С. 37-58.
4. Волинський К. Фантаст Василь Бережний / Бережний В. Вибрані твори: Наук.-фантаст. повісті та оповідання. – К.: «Дніпро», 1988. – С. 5-16.
5. Гаков В. Мудрая ересь фантастики // Другое небо: Сборник научной фантастики. - М.: Молодая гвардия, 1990. – С. 8-44.
6. Кагарлицкий Ю. Что такое фантастика? – М.: Советский писатель, 1974. – 186 с.
7. Неелов Е.М. Фольклорный интертекст фантастики. Учебное пособие по спецкурсу. – Петрозаводск, 2002. – 134 с.
8. Олійник С.М. Інтертекстуальні та жанрово-стильові параметри фантастики Олеса Бердника: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / С.М. Олійник; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2009. — 20 с.
9. Стужук О.І. Художня фантастика як метажанр (на матеріалі української літератури XIX - XX ст.): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.06 [Електронний ресурс] / О.І. Стужук; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2006. — 18 с.
10. Ткаченко Р. П. Мотивація наукового пізнання у романах В.Владка «Аргонавти Всесвіту», «Сивий капітан» / Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.Суходольського. – Том 4. – Серія: «Філологічні науки», 2012. – Випуск. 9. [Електронний ресурс] / Режим доступу до статті: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvmdu/Fil/2012_9/34.htm.

Оксана Тиховская

МОРАЛЬНО-ЭТИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМАТИКА ПРОЗЫ В.БЕРЕЖНОГО СКВОЗЬ ПРИЗМУ МОТИВА ПУТЕШЕСТВИЯ ВО ВРЕМЕНИ («САКУРА», «ВОЗДУШНАЯ ЛИНЗА», «ЛАБИРИНТ»)

Аннотация. В статье осмыслено морально-этическую проблематику, символику, образную систему повестей «Сакура», «Лабиринт» и рассказа «Воздушная линза» В.Бережного. Проанализировано проблему выбора, который должны осуществить герои, а также представления В.Бережного об идеале человека будущего. Акцентируется на особенностях жанра научной фантастики.

Ключевые слова: научная фантастика, Василий Бережной, развитие цивилизации, путешествия во времени, антиутопия, новый человек.

Oksana Tykhovska

MORAL AND ETHICAL PROBLEMS OF V. BEREZHNYU PROSE THROUGH THE PRISM OF TRAVELLING IN TIME (“SAKURA”, “AIR LENS”, “LABYRINTH”)

Annotation. Moral and ethical problems, symbology, image system of stories “Sakura” and “Labyrinth” and short story “Air lens” of V. Berezhnyu are interpreted in the article. The problem of heroes’ choice is analyzed and also the concept of V. Berezhnyu concerning the ideal man of the future is accented on the particular features of science fiction.

Key words: science fiction, Vasyl Berezhnyu, development of the civilization, travelling in time, antiutopia, new human.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2013 р.

Тиховська Оксана Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури УжНУ.